

Een brokje historie uit het Zennedal 9

Weerde – De kerk

1918 - Plechtige ziele dienst voor de gesneuvelden. In de afgebrande kerk.

Door onze vorige bijdragen weten we dat onze voorvaderen zich niet in de onmiddellijke nabijheid der Zenne vestigden, maar wel op een honderdtal meter. Het schijnt zelfs dat de eerste bewoners hun woningen hadden opgetrokken op het Ketelveld en Galgenberg, alwaar verschillende Romeinse voorwerpen gevonden werden, en die zich later korter bij de groote baan Vilvoorde – Eppegem -Elewijt hebben gevestigd.

We hebben hier te doen met een vrije nederzetting en ons dorp vond dus zijn oorsprong in de aloude vicus, t.t.z. waar een groep vrije mensen zich had gevestigd en daar deze vicus – ook in 't algemeen – aan een groote baan gelegen was, moest deze onvermijdelijk de komst van een zendeling uitlokken, vermits de genaakbaarheid en de min of meer groote vruchtbaarheid aan zijn zielenijver een vruchtbaren akker aanbod.

In vele dorpen staat de kerk op het einde of de grens der gemeente, of liever parochie. Dit is veelal te wijten aan het feit dat in de vroegste tijden de vrije Franken hun woningen en bijgebouwen rond een middenpunt aansloten. Enkele honderden meter van de bewoonde plek lag nog grond, die gemeenen eigendom was en door de gemeenschap geschonken werd om er een kerk of kapel te bouwen. (B.v. Weerde, Zemst, Eppegem, Elewijt e.a.).

Onze kerk staat wel in het midden der gemeente, maar heelemaal op het Zuid-Oostelijke deel van het bewoonde der parochie en dagteekent van ± 1380 en kon maar een 200 geloovigen bevatten.

Vanaf 1575 ging onze parochie te niet. Het getal der inwoners was sterk verminderd, daar vele have en goed verlaten hadden uit oorzaak der godsdienstige en politieke twisten en waren naar elders uitgeweken. Weerde werd dan met Zemst vereenigd en vormde maar één parochie meer, alleen 's Zondags werd er te Weerde een mis gelezen door den pastoor van Zemst; alle overige missen en diensten werden te Zemst gecelebreerd. De Weerdenaars werden te Zemst gedoopt, huwden er, maar werden te Weerde begraven. In 1598 vroegen de inwoners van Eppegem ook hun vereeniging met Zemst.

De drie parochies bleven vereenigd tot in 1781, waarna ze opnieuw als afzonderlijke parochies bestonden en van 1665 werden de bevolkingsregisters regelmatig ingevuld en onderhouden door den pastoor van Zemst (deservitor de Weerde).

In 1716 werd onze kerk voor een eerste maal hersteld. De oude zijmuren verdwenen en nieuwe werden opgericht op de oude grondvesten. Toren, daken en koor werden hersteld en het bouwvallig, tot dan toe slecht onderhouden kerkje, werd heelemaal opgeknapt. Doch pastoor Vleminckx klaagt in zijn dagboeken in 1781 opnieuw over den slechten toestand der kerk.

Op 16 November 1755, werd er te Weerde een klok gewijd, door toedoen van Sire Jan Jacobs, een priester uit Brussel, die vele giften aan de kerk deed, en langen tijd te Weerde verbleef. Deze klok werd gegoten uit stukken van een andere, die reeds op 19 Maart 1750 gewijd was; ze woog 1058 ponden en na de hergieting 1136.

“Die 16 Novemb. 1755 Benedicta est campana major. Que 19 Martij 1750 per Amplius D. Eoppens (*Coppens? n.v.d.r.*) Archidiaconum et archipræsbyterum nostrum benedicta, sub invocatione S. Martini, Patrinus fuit Cornelius Meuermans sedituus (?) et Joanne Margareta Van Veltom. Librabat ante fracturam 1658 libras nunc vere 1136. Omnia sumptibus fabricæ”. (Kerkarchief.)

Op 18 April werd een tweede klok bijgehangen; het was de tiendklok, gegeven door het doorluchtig Metropolitain Kapittel van Kamerijk, daar deze tiendeheffers waren van Weerde. (Deze tiendeheffers waren gehouden onder andere, lasten tot het bezorgen eener klok, zwaar genoeg om gehoord te worden heel het gebied door, waar men tienden genoot, d.i. één tiende van de inkomsten der parochianen).

Deze klok werd gewijd onder aanroeping van de HH. Antonius en Jozef. De doorluchtige heer Antonius Jozef Van Wevelinghoven was Peter en zijn eenige dochter, mej. Jozefa meter.

“Die 18 Aprilis benedicta est campana decimalia... illustris et Metropolitanæ Cameracensis pro Weerde Sub invocatione sarctorum Antoni et Josephi, Patrino Illustri Domino Jesepho Van Wevelinghoven, sub Domino De Relegem de Muute, etc. etc. Matrime Dia Josepha et unica prefati Domino filia” (kerkarch.)

Pastoor Vlemincks liet ook in 1786 een pastorie bouwen. Deze werd bekostigd door het Kapittel van Kamerijk. Ook de Kanunniken Van Zellaer moesten het hunne bijdragen, zoowel tot den bouw als tot het onderhoud, daar ze ook van tienden genoten.

Ongelukkiglijk kwamen op het einde der XVIIIe eeuw de Fransche Sansculotten ons land binnengestormd. Overal roofden zij de klokken en andere kunstwerken. De klokken van Weerde gingen insgelijks onder den hamer, de kerk werd onteerd en onmogelijk was het nog mis te lezen in het huis Gods. Verteld wordt er, dat de goddelijke diensten gedaan werden op den zolder van het kasteel (dorp), dat toen merkkelijk groter moet geweest zijn, vermits in de hovingen op verschillende plaatsen grondvesten werden teruggevonden.

Doch reeds in 1806, toen Coolbonder pastoor was, werd er een nieuw klokje gewijd. Ze woog 412 pond en heette "Martinus". Gaspar Antonius De Neeft van Mechelen was Peter en Maria Muyshonds, Meter. In 1837 volgden nog twee andere klokken: "Maria", de grootste woog 1615 pond en werd gewijd door Bosmans, Deken van Mechelen. P.J. Vandecauter de Barius was Peter en P. De Neck-Stiellemans, meter.

"Ponderandis 1615 liberas Brab. (vel 750 kgr.) sub tino sol concordantia cum altera campana nominata Martinus et benedicta a° 1837 qual habet tonum re." en op de klok: "A. J. F. VanAaerschoot, sr. Van den Gheyn me fudit Lovanii a° 1837 sub Rever. D. D° Pastore J.C. Vandepoel, sub D° Praetore Fr. Stiellemans."

De derde klok diende als klepklokje en woog 24 ponden. J. C. Vandepoel was pastoor tot in 1870. Voor de deur van het lokaal ligt nog een stuk van zijn grafsteen. "Grafplaats van den Eerw. Heer Joannes Vandepoel, geboren te Calmthout, 12 Aug. 1803, priester gewijd 24 April 1826. Onderpastoor te Meysse, 22 Maart. Pastoor te Weerde, 2 Dec. 1836. Aldaar in den Heer ontslapen 7 Juni 1870". (Nota).

In den beginne onzer XXe eeuw was de kerk veel te klein geworden voor de zoo aangroeiende bevolking. In 1913 werd door toedoen van den toenmalige burgemeester, senator Coenen, de toren en het koor geklasseerd bij de monumenten van ons vaderland, om alzoo grootere toelagen te verkrijgen tot het vergrooten van het schip der kerk. De oude toren(45m) en het koor met zeer schoon gestoelte moest behouden blijven.

In April 1914 begon men met de vergroting der kerk naar plan van architect Veraert. Alle meubelen werden naar de pas gebouwde zusterschool gebracht welke als kapel werd ingericht. De twee oude zijmuren van den middenbeuk verdwenen en werden door pilaren vervangen, rechts bouwde men een zijbeuk bij, links twee, met als gevolg dat de kerk "breeder is dan lang". Het orgel werd afgebroken en het lokaal nevens het koor gebouwd. Toren en koor werden ook helemaal hersteld.

In Augustus 1914 was ze omtrent in orde, dus op vijf maanden tijd, maar in Augustus brak ook den oorlog uit en den 25sten, 's morgens, werd Weerde beschoten en ingenomen door de Duitschers en, de pas herstelde kerk, met een 40-tal woningen werden de prooi der Duitse furie. De toren werd helemaal afgeschoten, het grootst deel van het dak der midden- en zijbeuken werd door brand vernield. Gelukkiglijk was de gansche inboedel der kerk in de zusterschool, welke gespaard bleef. Doch van de oude schilderijen, welke er ook waren ondergebracht, was er maar één meer te vinden: "Het bezoek van Jezus aan de Heilige Vrouwen"; de anderen: "Begravenis van Jezus" (17e eeuw), "Sint Sebastiaan" (17e eeuw) en "St. Martinus" (18e eeuw), waren verdwenen alsook andere kostbaarheden.

Bij de beschieting van den toren waren de klokken omlaag gedonderd en gansch te pletter gevallen. Alleen het kleine klepklokje werd in den hof der pastorij teruggevonden.

Reeds in 1920-1921 werd de kerk opnieuw opgebouwd naar het plan door Veraert in 1914 gemaakt (Nota 2) en in Mei 1921 werd de nu voor de derde maal herstelde kerk opnieuw ingezegend, alsook de eerste klok gegoten in de stukken der oude klokken Maria en

Martinus, bestaande uit 78% rood koper en 22% tin en weegt 1200 ponden. Opschrift: *“Maria et Martino Feritate Teutonica confractis ex aere residuo. Martinus vocor. Me fudit Marcellis Michiels Tornacencis A. D. MCMXXI sub R° D° Pastore I. Van Overstraeten.”*

Het klepklokje warden aan den achtergevel der pastorie gehangen.

Hierbij volgt de lijst der pastoors vanaf 1781:

EE. HH Vleminckx (1781-1805); Coolbonder (1804-1816, 1 jaar coadjutor); Bernaerts J.B. (1816-1845); Vandepoel J.C. (1836-1870); Gerolt G. (1857-1870, 3 jaar coadj.); Fastré Jr. (1870-1879); Vanderlinden (1879-1900); Renis K. (1900-1913); De Roeck (1912-1913); Van Overstraeten (1913-1922); Verhaegen A. (1922-1931); L. Prims (1931-).

Nota. – Toen leefde er te Weerde als rustend pastoor J.B. Bernaerts, pastoor van 1816 tot 1836. Bij de laatste verbouwing der kerk werd zijn grafsteen voor den grooten ingang gelegd. Opschrift: “Grafplaats van den Eerw. Heer Joannes Bapt. Bernaerts, in het order der Minderbroeders Capucienen, van de Seraphinsen vader, den H. Franciscus, Frater Amatus, pastoor der gemeente, overleden op 27 Juni oud 81 jare, in het jaar 1845.”

Zou de bevoegde overheid niets kunnen doen om deze opnieuw weg te nemen. 't Is het eenigste wat Weerde nog bezit aan grafsteen, en dit eenigste specimen wordt dan nog heelemaal “afgelopen”?